

Μιτέρα  
Τίχη

AMY CHUA

Μιτέρα  
Τίχρη

Μετάφραση: Άννα Παπασταύρου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

## **ΜΗΤΕΡΑ ΤΙΓΡΗ**

Τίτλος πρωτοτύπου: *Battle Hymn of the Tiger Mother*

Συγγραφέας: Amy Chua

Μετάφραση: Άννα Παπασταύρου

Διόρθωση: Αλέξανδρος Καρατζάς

Copyright © 2011 by Amy Chua

All rights reserved including the rights of reproduction  
in whole or part in any form

© 2012, Εκδόσεις Κυριάκος Παπαδόπουλος Α.Ε. για την ελληνική γλώσσα

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά το Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με το Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Πρώτη έκδοση: Απρίλιος 2012

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ**

Καποδιστρίου 9, 144 52 Μεταμόρφωση Αττικής

τηλ.: 210 2816134, e-mail: [info@epbooks.gr](mailto:info@epbooks.gr)

**ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ**

Μασσαλίας 14, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3615334

[www.epbooks.gr](http://www.epbooks.gr)

ISBN 978-960-484-316-9

*Στη Σοφία και τη Λουίζα  
Και στην Κατρίν*

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Σημείωμα της μεταφράστριας</i> .....	11
---	----

### Μέρος Πρώτο

1. Η Κινέζα μπιτέρα .....	21
2. Η Σοφία .....	26
3. Η Λουίζα .....	31
4. Οι Τσούα .....	36
5. Για την παρακμή των γενεών .....	44
6. Ο κύκλος της αρετής .....	51
7. Η τύχη της τίγρης .....	58
8. Ένα μουσικό όργανο για τη Λούλου .....	64
9. Το βιολί .....	74
10. Δαγκωνιές και φουσαλίδες .....	86
11. Το «Λευκό γαϊδουράκι» .....	100
12. Η καντέντσα .....	106

### Μέρος Δεύτερο

13. Κόκο .....	120
14. Λονδίνο, Αθήνα, Βαρκελώνη, Βομβάη .....	131
15. Πόπο .....	142
16. Η κάρτα γενεθλίων .....	155
17. Καραβάνι για την Τσοτόκουα.....	163
18. «Το βάπτισμα του πυρός».....	171

19. Από πού πάνε για το Κάρνεγκι Χολ .....	181
20. Από πού πάνε για το Κάρνεγκι Χολ, Μέρος 2ο .....	193
21. Το ντεμπούτο και η οντισιόν .....	203
22. Έκρηξη στη Βουδαπέστη .....	213

### Μέρος Τρίτο

23. Πούσκιν .....	228
24. Ανταρσία .....	241
25. Σκοτάδι .....	253
26. Ανταρσία, Μέρος 2ο .....	257
27. Κατρίν .....	266
28. Το σακί με το ρύζι .....	274
29. Απόγνωση .....	279
30. «Εβραϊκή μελωδία» .....	284
31. Κόκκινη Πλατεία .....	290
32. Το σύμβολο .....	297
33. Πάμε δυτικά .....	300
34. Το φινάλε .....	307

Coda .....	316
------------	-----

<i>Το γράμμα της Σοφίας στη μητέρα της</i> .....	325
<i>Ευχαριστίες</i> .....	331

## Σημείωμα της μεταφράστριας



Ξεσήκωσε θύελλα αντιδράσεων. Την αποκάλεσαν «τέρας» οι πιο ακραιφνείς πολέμιοι των απόψεών της, «θεοπάλαβη» οι πιο επιεικείς. Έλαβε εκατοντάδες υβριστικά, συχνά απειλητικά, μηνύματα. Είπαν ότι δυσφημεί τις Κινέζες μητέρες. Δέχτηκε άφθονες επικρίσεις ακόμα και από τους ομοεθνείς της. Η μακιαβελική μέθοδος διαπαιδαγώγησης που εφάρμοσε στα παιδιά της ίσως να μην έχει το ταίρι της στη σύγχρονη «προηγμένη» Δύση – στην Αμερική εν προκειμένω, μιας και εκεί ζει με την οικογένειά της, αλλά και σε μια Δύση υπό ευρεία έννοια, όπως διευκρινίζει η ίδια. Από το πρώτο κεφάλαιο, η μητέρα-τίγρη παραθέτει με αφοπλιστική ειλικρίνεια (ωμότητα;) κάποια από τα πράγματα που απαγορεύονται διά ροπάλου σε μια καθωσπρέπει Κινέζα κόρη. Ενδεικτικά δύο μόνο παραδείγματα: απαγορεύεται να διανυκτερεύσει σε φιλικό σπίτι μετά από πάρτι και επίσης απαγορεύεται να πάρει οποιονδήποτε βαθμό κάτω από άριστα!

Βρέθηκαν όμως και πολλοί θιασώτες των μεθόδων της, εκείνοι που θαύμασαν την αποφασιστικότητα και την προσήλωση της μητέρας-τίγρης στους στόχους της, που είδαν στο πρόσωπο των πετυχημένων, αριστούχων και συγκροτημένων κοριτσιών της την πιο αδιάσειστη απόδειξη της ορθότητας αυτών των μεθόδων.

Όμως, ποια στάση μπορεί να κρατήσει η φιλελεύθερη και ανεκτική «Δύση» απέναντι σε όλα αυτά; Πώς να αντιπαραθέσει στην εξοντωτική μελέτη, στη στέρηση του παιχνιδιού, ηλεκτρονικού ή άλλου, στην αυστηρή τιμωρία για την ανυπακοή, τις δικές της απόψεις, την ελευθερία της βούλησης, την ανοχή στην έλλειψη σεβασμού και στη μέτρια απόδοση στο σχολείο, ή την καταφυγή στον παιδοψυχολόγο για την επίλυση των ενδοοικογενειακών προβλημάτων;

Η μητέρα-τίγρη δε θα διστάσει να αποκαλέσει την κόρη της «σκουπίδι», να την απειλήσει πως θα χαρίσει το κουκλόσπιτό της και θα κάψει τα λούτρινα ζωάκια της για να τιμωρήσει την ανυπακοή της· να πετάξει στα μούτρα των κοριτσιών τις κάρτες που φιλοτέχνησαν για τα γενέθλια της μαμάς τους, κρίνοντάς τες απαράδεκτες και πρόχειρες! Μια «Δυτική» μητέρα, αντίστοιχης κοινωνικής τάξης και με ενδιαφέρον προς το παιδί της, θα πάρει τον σχολικό έλεγχο στα χέρια της και, αν οι βαθμοί του παιδιού είναι κακοί, θα το επιπλήξει, χλιαρά κατά το πλείστον (αν βέβαια δεν τρέξει μαινόμενη στο δάσκαλο ή στον κα-



θηγητή για να επιπλήξει αυτόν!)· αν πάλι οι βαθμοί είναι καλοί, θα βομβαρδίσει το σπλάχνο της με επαίνους, δημόσια συνήθως.

Η μητέρα-τίγρη θα εφαρμόσει σκληρή τιμωρία στην πρώτη περίπτωση, ενώ στη δεύτερη θα πει (αν πει, και με το ζόρι) μια καλή κουβέντα, πάντα κατ' ιδίαν, φυσικά, ποτέ παρουσία τρίτων. Θέλει τα παιδιά της να χτίσουν τον αυτοσεβασμό τους πάνω σε γερά θεμέλια, χωρίς κανακέματα και παραχωρήσεις.

Πώς μπορεί τώρα ο αναγνώστης να «διαβάσει» αυτό το βιβλίο; Από ποια οπτική γωνία; Εδώ στην ουσία έχουμε να κάνουμε με τη σύγκρουση δύο πολιτισμών, δύο νοοτροπιών, με την κόντρα Δύσης-Ανατολής, και στην προκειμένη περίπτωση Αμερικής-Κίνας. Κι όπως ισχύει πάντα, σε ιστορικό, κοινωνικό, πολιτικό, πολιτιστικό επίπεδο, δεν υπάρχει άσπρο-μαύρο, υπάρχουν πολλές αποχρώσεις ενδιάμεσα.

Για την Έιμι Τσούα η κόντρα ξεκινάει από το ίδιο της το σπίτι και βρίσκει πρόσφορο έδαφος ώστε διαρκώς να εντείνεται και να οδηγεί σε εκρήξεις. Παντρεμένη μ' έναν καταξιωμένο καθηγητή, Εβραίο, τον οποίο είναι προφανές ότι σέβεται, θαυμάζει και αγαπάει, πασχίζει –και συνήθως το πετυχαίνει– να περνάει το δικό της σε θέματα διαπαιδαγώγησης και συμπεριφοράς, παρά το γεγονός ότι οι δυο τους στα πιο σημαντικά ζητήματα ορθώνουν μπροστά στα παιδιά τους ένα αρραγές τείχος ομοφωνίας.

Η Τσούα δεν «προσηλυτίζει» γονείς, δε διεκδικεί την παντογνωσία, απλώς αφηγείται, με καταχθόνιο χιούμορ και αμείλικτο αυτοσαρκασμό. Και κάπου κάπου θέτει διακριτικά υπό αμφισβήτηση το «δυτικού τύπου» μοντέλο διαπαιδαγώγησης, κυρίως ως προς το κατά πόσο μπορεί από τη μια να εξασφαλίσει την ευτυχία σ' ένα παιδί και από την άλλη να τονώσει την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμησή του. Μιλάει για όσα εκείνη θεωρεί σωστά, τα οποία εφάρμοσε στα κορίτσια της από τα τρυφερά τους χρόνια, δέχεται πως πολλά από αυτά ήταν (είναι) πολύ σκληρά, όμως κάπως έτσι ανατράφηκε και η ίδια από τη μητέρα της – και εφόσον εκείνη έγινε μια καθωσπρέπει, αποφασιστική, ατρόμητη και πετυχημένη καθηγήτρια, τα παιδιά της πρέπει να γίνουν και κάτι περισσότερο, ει δυνατόν.

Θα μπορούσε να πει κανείς με βεβαιότητα πως οι κόρες της θα της κρατούν κακία, ίσως και να τη μισούν για όσα στερήθηκαν εξαιτίας της: παιχνίδι, ξεγνοιασιά, συναναστροφές, διακοπές χωρίς εξοντωτική μελέτη στο πιάνο και στο βιολί, παρέες, κινηματογράφο, ψώνια αλόγιστα σε αχανή εμπορικά κέντρα. Κι όμως, πέρα απ' όσα συνέβησαν σε όλα τα χρόνια της ενηλικίωσής τους, παρά τα δάκρυα και τις κόντρες, παρά τις ανελέητες μάχες με τη μικρή κόρη, τη Λούλου, και την υποταγή της μεγάλης, της Σοφίας, στη... μοίρα, δεν υπάρχει μίσος, δεν υπάρχει πικρία από μέρους τους, μόνο αγάπη και αποδοχή, ίσως

μόνο λίγο παράπονο, που ωστόσο εξουδετερώνεται κι αυτό από το τελικό αποτέλεσμα.

Προς επίρρωση αυτού έρχεται το γράμμα της Σοφίας προς τη μητέρα της, που περιλαμβάνεται στην έκδοση. Η Σοφία θέλει να εξηγήσει τι κρύβεται πίσω από αυτό το βιβλίο, τονίζοντας ιδιαίτερα τη μεγάλη δόση αυτοσαρκασμού και χιούμορ που το διαποτίζει, και συνάμα να ευχαριστήσει τη μητέρα της για όσα τη βοήθησε να πετύχει, δικαιώνοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό τις επιλογές της.

Τις οποίες όμως δε φαίνεται να συμεριρίζεται η Λούλου, η απίθαση, ανυπόταχτη μικρή ανάρπισσα, που φέρνει τον άνεμο της αντίδρασης και της αντίστασης στο οργανωμένο και αυστηρά ελεγχόμενο σπιτικό των Τσούα-Ρούμπενφελντ. Μπροστά στη μικρή η μαμά καταθέτει τα όπλα τελικά και αναγνωρίζει την ήπια της, όσο δύσκολο κι αν είναι αυτό για μια μητέρα-τίγρη!

Αυτό το χρονικό της δύσκολης πορείας δυο μικρών κοριτσιών προς την ενηλικίωση, αλλά και της αρχικά ανυποχώρητης μητέρας προς τη δική της –ακόμα πιο δύσκολη, έστω και μερική– προσαρμογή σε νέες φιλελεύθερες ιδέες, είναι στ' αλήθεια συναρπαστικό και διαβάζεται μονορούφι. Είναι γραμμένο σε μια ευχάριστη, ζωντανή γλώσσα, με χιούμορ, αρκετά διαφορετικό από το χιούμορ που εμείς οι «Δυτικοί» έχουμε συνηθίσει και αρκετά «μαύρο» πολλές φορές· με αυτοσαρκασμό και λεπτή ειρωνεία, που σε μερικά σημεία θα μπορούσε να εκληφθεί

## ΜΗΤΕΡΑ ΤΙΓΡΗ

ως έπαρση· και χωρίς αμφιβολία με απόλυτη ειλικρίνεια και ευθύτητα. Εξάλλου, πρόκειται για τις αναμνήσεις μιας μητέρας κι όχι για ένα εγχειρίδιο του καλού γονέα.

Απολαύστε ένα πολύ ιδιαίτερο βιβλίο και μη βιαστείτε να καταδικάσετε τη μητέρα-τίγρη στο πυρ το εξώτερο: μπορεί να μη μας έπεισε τελικά ότι «το ξύλο (μεταφορικά μιλώντας) βγήκε από τον Παράδεισο», ωστόσο οι δυο της κόρες, πανέμορφες, συγκροτημένες, έξυπνες, καλλιεργημένες σε πολλούς τομείς και, παρά τους περιορισμούς και τη στρατιωτική πειθαρχία, ανεξάρτητες και δυναμικές, φαίνονται σαν να έπεσαν από κει πάνω.

*Άννα Παπασταύρου*  
Γενάρης 2012

Η ιστορία μιλάει για μια μητέρα, δύο κόρες και δύο σκύλους. Μιλάει επίσης για τον Μότσαρτ και τον Μέντελσον, για το πιάνο και το βιολί και για το πώς φτάσαμε στο Κάρνεγκι Χολ.

*Υποτίθεται* πως θα ήταν μια ιστορία για το πώς οι Κινέζοι γονείς μεγαλώνουν τα παιδιά τους καλύτερα από τους Δυτικούς.

Όμως δεν είναι αυτό· είναι μια ιστορία για την αμείλικτη κόντρα μεταξύ πολιτισμών, για την εφήμερη και φευγαλέα γεύση της δόξας και για το πώς ταπεινώθηκα από μια δεκαετία.

# Μέρος Πρώτο



Η τίγρη, το ζωντανό σύμβολο της δύναμης  
και της εξουσίας, γενικά εμπνέει φόβο  
και σεβασμό.



## Η Κινέζα μητέρα

Πολλοί αναρωτιούνται γιατί οι Κινέζοι γονείς μεγαλώνουν παιδιά τόσο στερεότυπα πετυχημένα. Αναρωτιούνται τι κάνουν αυτοί οι γονείς και βγάζουν τόσο πολλά μαθηματικά μυαλά και μουσικά ταλέντα, πώς είναι η ζωή τους μέσα στην οικογένεια και αν μπορούν και άλλοι γονείς να κάνουν το ίδιο. Ε, λοιπόν, εγώ μπορώ να τους το πω, γιατί το έχω κάνει. Ακολουθούν ορισμένα από τα πράγματα που οι κόρες μου, η Σοφία και η Λούλου, δεν είχαν ποτέ την άδεια να κάνουν:

- να κοιμηθούν σε φιλικό σπίτι μετά από πάρτι
- να συμμετάσχουν σε «μέρα παιχνιδιού»
- να συμμετάσχουν σε σχολική παράσταση
- να παραπονεθούν που δε συμμετέχουν σε

- σχολικές παραστάσεις
- να δουν τηλεόραση ή να παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια
  - να επιλέξουν μόνες τους τις εξωσχολικές δραστηριότητές τους
  - να πάρουν οποιονδήποτε βαθμό εκτός από άριστα
  - να μην είναι πρώτες σε όλα τα μαθήματα, με εξαίρεση τη γυμναστική και το θέατρο
  - να παίζουν οποιοδήποτε άλλο όργανο εκτός από πιάνο ή βιολί
  - να μην παίζουν πιάνο ή βιολί

Χρησιμοποιώ τον όρο «Κινέζα μητέρα» υπό ευρεία έννοια. Πρόσφατα γνώρισα έναν σούπερ-πετυχημένο λευκό άντρα από τη Νότια Ντακότα (τον έχετε δει στην τηλεόραση) και, αφού τα θέσαμε όλα επί τάπητος, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι ο πατέρας του, τέκνο της εργατικής τάξης, ήταν αναμφίβολα «Κινέζα μητέρα». Γνωρίζω κάποιους Κορεάτες, Ινδούς, Τζαμαϊκανούς, Ιρλανδούς και Γκανέζους γονείς που επίσης έχουν τις ανάλογες προδιαγραφές. Αντίθετα, γνωρίζω κάποιες μητέρες κινέζικης καταγωγής, σχεδόν πάντα γεννημένες στη Δύση, οι οποίες δεν είναι Κινέζες μητέρες, από επιλογή ή όπως αλλιώς.

Χρησιμοποιώ επίσης τον όρο «Δυτικοί γονείς» υπό ευρεία έννοια. Δυτικοί γονείς κυκλοφορούν σε όλες τις



ποικιλίες. Λέω μάλιστα να το ρισκάρω και να πω ότι οι Δυτικοί υπάρχουν σε πολύ περισσότερες ποικιλίες ως προς τη γονική τους συμπεριφορά απ' ό,τι οι Κινέζοι. Κάποιοι Δυτικοί γονείς είναι αυστηροί· άλλοι είναι ανεκτικοί. Υπάρχουν γονείς του ίδιου φύλου, ορθόδοξοι Εβραίοι γονείς, ανύπαντροι γονείς ή γονείς μονογονεϊκής οικογένειας, πρώην χήπες, γονείς μεγαλοτραπεζίτες και γονείς στρατιωτικοί. Κανείς από αυτούς τους «Δυτικούς» γονείς δεν έχει αναγκαστικά τις ίδιες απόψεις με κάποιον άλλον, οπότε, όταν χρησιμοποιώ τον όρο «Δυτικοί γονείς», φυσικά δεν αναφέρομαι σε όλους τους Δυτικούς γονείς – όπως ακριβώς και ο όρος «Κινέζα μητέρα» δεν αντιπροσωπεύει όλες τις Κινέζες μητέρες.

Ωστόσο, ακόμα κι όταν οι Δυτικοί γονείς νομίζουν πως είναι αυστηροί, συνήθως δε φτάνουν ούτε στο δαχτυλάκι μιας Κινέζας μητέρας. Για παράδειγμα, οι Δυτικοί φίλοι μου που θεωρούν τον εαυτό τους αυστηρό βάζουν τα παιδιά τους να ασκούνται στο μουσικό όργανο που τα ίδια έχουν επιλέξει τριάντα λεπτά τη μέρα. Μία ώρα το πολύ. Για μια Κινέζα μητέρα, η πρώτη ώρα είναι το εύκολο. Στις δυο και στις τρεις ώρες σοβαρεύουν τα πράγματα.

Παρά την αποστροφή μας προς τα πολιτισμικά στερεότυπα, υπάρχουν αναρίθμητες μελέτες που αποκαλύπτουν έντονες και υπολογίσιμες διαφορές ανάμεσα στους Κινέζους και στους Δυτικούς, όσον αφορά την ανατροφή των παιδιών. Σε μια μελέτη σε πενήντα Αμερικανίδες μητέρες

και σαράντα οχτώ Κινέζες μετανάστριες μητέρες, σχεδόν το εβδομήντα τοις εκατό των Δυτικών μητέρων είπαν είτε πως «η άσκηση πίεσης με στόχο την ακαδημαϊκή πρόοδο και επιτυχία δεν κάνει καλό στα παιδιά» είτε πως «οι γονείς πρέπει να υιοθετήσουν την άποψη ότι η μάθηση είναι ψυχαγωγία». Αντίθετα, το ποσοστό των Κινέζων μητέρων που συμφωνούσε με αυτή την άποψη φλέρταρε το μηδέν τοις εκατό. Και μάλιστα, οι Κινέζες μητέρες στη μεγάλη τους πλειονότητα δήλωσαν ότι πιστεύουν πως τα παιδιά τους μπορούν να γίνουν «οι καλύτεροι» φοιτητές, ότι «η ακαδημαϊκή επιτυχία αντικατοπτρίζει μια σωστή και πετυχημένη ανατροφή» και πως, αν τα παιδιά δεν αρίστευαν στο σχολείο, υπήρχε κάποιο «πρόβλημα» και «οι γονείς δεν έκαναν καλά τη δουλειά τους». Άλλες μελέτες δείχνουν ότι, σε σύγκριση με τους Δυτικούς, οι Κινέζοι γονείς περνούν περίπου τον δεκαπλάσιο χρόνο εκπαιδεύοντας τα παιδιά τους σε πνευματικές δραστηριότητες. Αντίθετα, τα παιδιά των Δυτικών είναι πιθανότερο να συμμετέχουν σε αθλητικές ομάδες.

Αυτό με οδηγεί στην επομένη άποψη. Κάποιοι μπορεί να πιστεύουν ότι ο σπορτίφ Αμερικάνος γονιός είναι κάτι ανάλογο με την Κινέζα μητέρα. Αυτό είναι εντελώς λάθος. Αντίθετα με την Αμερικανίδα μητέρα που πανηγυρίζει στις κερκίδες την επιτυχία του τέκνου της, η Κινέζα μητέρα πιστεύει ότι (1) τα σχολικά καθήκοντα προέχουν πάντα· (2) οποιοσδήποτε βαθμός εκτός από το άριστα

είναι ένας κακός βαθμός· (3) τα παιδιά σου πρέπει να είναι δύο χρόνια μπροστά από τους συμμαθητές τους στα μαθηματικά· (4) ποτέ δεν πρέπει να επαινείς τα παιδιά σου δημόσια· (5) αν ποτέ το παιδί σου διαφωνήσει μ' ένα δάσκαλο ή προπονητή, πρέπει πάντα να παίρνεις το μέρος του δασκάλου ή του προπονητή· (6) οι μόνες δραστηριότητες στις οποίες πρέπει να επιτρέπεται στα παιδιά σου να συμμετέχουν είναι αυτές στις οποίες μπορούν ενδεχομένως να κερδίσουν κάποιο μετάλλιο· και (7) το μετάλλιο πρέπει να είναι χρυσό.